

بررسی تأثیر مداخلات عصب روان‌شناختی بر مشکلات عملکردهای اجرایی کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم

خدابخش حیدری^{1*}، علیرضا محسنی اژیبه²، محسن الماسی³

چکیده

طیف وسیعی از پیشینه پژوهشی حکایت از این واقعیت دارد که کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم مشکلات زیادی در حوزه کارکردهای شناختی به ویژه در عملکردهای اجرایی دارند. از آنجایی که عملکردهای اجرایی با طیف وسیعی از مهارت‌های رشدی دیگر در ارتباط است، ارائه مداخلاتی در جهت تقویت و بهبود این عملکردها لازم به نظر می‌رسد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر مداخلات عصب روان‌شناختی بر مشکلات عملکردهای اجرایی کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم انجام گرفت. طرح پژوهش از نوع کارآزمایی بالینی تصادفی با استفاده از گروه کنترل بود. جامعه آماری پژوهش شامل کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم در بخش نگهداری، آموزش و توانبخشی معلولین آسایشگاه خیریه کهریزک استان البرز بود. از این جامعه به طور در دسترس 22 نفر انتخاب و به طور تصادفی در دو گروه 11 نفره آزمایش و کنترل تقسیم شدند. ابزار پژوهش، مقیاس تشخیص اوتیسم گیلیام و پرسش‌نامه عصب - روان‌شناختی کانرز بود. به گروه آزمایش طی 35 جلسه 45 دقیقه‌ای مداخلات عصب روان‌شناختی ارائه شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل کوواریانس تک متغیره (ANCOVA) نشان داد که این روش به شکل معنی‌داری مشکلات عملکردهای اجرایی را در گروه آزمایش کاهش داده است. با توجه به اثربندی مداخلات عصب روان‌شناختی بر کاهش مشکلات عملکردهای اجرایی کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم، می‌توان از این رویکرد در مراکز آموزشی و توانبخشی این گروه از کودکان بهره برد.

1. دانشجوی دکتری کودکان با نیازهای خاص

2. دانشجوی دکتری کودکان با نیازهای خاص

3. کارشناسی ارشد

کلیدواژه: اوتیسم، عملکردهای اجرایی، مداخلات عصب روان شناخت

مقدمه

اختلال طیف اوتیسم (ASD)¹ نوعی اختلال عصب رشدی² است که جنبه‌های مختلفی از عملکرد کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. پنجمین ویرایش راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-5)³، معیارهای لازم برای تشخیص ASD را در دو حوزه کلی نقص در ارتباط و تعامل اجتماعی و نیز رفتارها، علائق و فعالیت‌های محدود و تکراری معرفی کرده است (انجمن روان‌پزشکان آمریکا⁴، 2013). میزان شیوع این اختلال روز به روز در حال افزایش است و مطابق با آخرین گزارش‌ها به 1 در 68 نفر رسیده است (مرکز کنترل و پیشگیری بیماری‌ها⁵، 2014).

یکی از مشکلات کودکان دارای ASD، مشکلات مربوط به کارکردهای اجرایی⁶ است. کارکردهای اجرایی به مجموعه‌ای پیچیده از عملکردهای مغزی، همچون طرح‌ریزی، حافظه عملکردی، کنترل تکانه، مهار، قابلیت انعطاف‌پذیری ذهن، آمایه انتقال توجه و نیز توانایی شروع و اجرای عملکرد است (دامسیو و مورر⁷، 1978). اختلال کارکرد اجرایی در واقع بسیاری از مشخصات اوتیسم را در ابعاد اجتماعی و غیراجتماعی در بر می‌گیرد. مشکلات رفتاری‌ای که توسط نقص در کارکردهای اجرایی شناخته شده‌اند؛ رفتارهای خشک و یکنواخت، ضعف در شروع یک عمل جدید و تمایل به ادامه‌ی عمل پیشین دارند. رفتارهای تکراری در زندگی روزمره‌ی بسیاری از افراد مبتلا به اوتیسم غالب هستند (راجندران و میتچل⁸، 2007). همچنین پژوهشگران معتقدند که کارکردهای اجرایی پیش‌بینی کننده موفقیت در به خاطر سپردن و پیروی از دستورها، تکمیل تکالیف و بازداری رفتار نامناسب هستند و نقش مهمی در

¹ Autism Spectrum Disorder

² Neurodevelopmental disorders

³ Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

⁴ American Psychiatric Association

⁵ Centers for Disease Control and Prevention

⁶ executive functions

⁷ Damasio & Maurer

⁸ Rajendran & Mitchell